

Методики такого опитування класифікуються за різними критеріями, основними серед яких вважається два: визначення характеру взаємозв'язку між експертами і кількість турів опитування. Основні методи збирання і аналізу даних у експертів дає змогу перспективно прогнозувати та раціонально вибирати стратегію, тактику, техніку та методику управління соціальними об'єктами в альтернативних соціокультурних ситуаціях.

1. Вирченко С., Швалб Ю. Організація і проведення гуманітарної соціально-психологічної експертизи управлінських рішень // Філософська і психологічна думка. – 1993. – № 9–10. – С. 132–158.
2. Ребуха Л.З. Психологічна експертиза : технологія та процедура проведення : навч. посіб. / Лілія Ребуха. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 128 с.
3. Соціальна експертиза в Україні: методологія, методика, досвід впровадження / За ред. Ю.І. Саєнка. – К.: Ін-т соціології НАНУ, 2000. – 194 с.
4. Фурман А.В. Система інноваційної освітньої діяльності модульно-розвивальної школи та її комплексна експертиза // Психологія і суспільство. – 2005. – №2. – С. 29–76.

СОЦІАЛЬНЕ САМОПОЧУТТЯ ЖІНОК В УКРАЇНІ

ВАСИЛИШИН В.

Copyright © 2013

Актуальність дослідження. На початку ХХІ ст. висуваються принципово нові актуальні проблеми визначення місця жінки в сучасному світі, без вирішення яких неможливий подальший прогрес. Гуманізація суспільної думки в Україні стимулює розробку широкого кола питань, пов'язаних з особистістю, суспільним становищем жінки, її соціальним статусом. Новий, егалітарний тип відносин між статями, що має прийти на зміну патріархальному, заснований не на відносинах панування і підпорядкування, а на відносинах взаємодоповнення у суспільстві і сім'ї. Це можливо лише в суспільстві, де особистість пропорційна сама собі, своєму власному, а не якому-небудь наперед заданому масштабові (тобто знято класові, статеві, вікові, політичні та інші уявлення про особистість).

У сфері суспільно-політичного життя України реальним стало зрушення в електоральній поведінці жінок: їх здебільшого не задовольняє попередня пасивна роль, і жінки починають активно цікавитися політикою та економікою, зростає жіночий рух. Загострення ж кризи викликало у жінок зростання інтересу до західних тенденцій, відчувається готовність сприймати ті ідеї, які раніше вважалися ворожими, зростає феміністична свідомість, що проявляється у появі наукових статей, присвячених жіночим проблемам, звернення уваги до них; у проведенні опитування суспільної думки, соціологічних досліджень; у появі нових жіночих груп, організацій і клубів, у тому числі Союзу українок і спілки жінок України; у публікації творів сучасних письменниць; у появі добре інформованих жінок, котрі незважаючи на побутові труднощі присвячують себе популяризації і аналізу феміністичного руху. Однак все це лише розрізнені, одиничні явища, які не мають серйозного впливу на сучасну дійсність. Нечисленні жіночі організації, які включають жіноче питання у свої програми, не тільки не сприймаються серйозно владою і суспільством а й позбавлені політичної та юридичної сили, необхідної для зміни становища жінки. Окрім того, участь жінок в активній політичній і суспільній діяльності залежить від вільного часу, якого залишається дуже мало після роботи і численних домашніх обов'язків. Саме зважаючи на актуальність проблем статусу жінки у суспільстві, її соціального самопочуття і можливості повноцінної самореалізації постає необхідність поглиблених наукових досліджень.

Отже, суть наукової проблеми, на аналіз якої спрямоване дослідження, полягає у протиріччі між законодавчим закріпленням принципів гендерної рівності і реальними соціальними процесами, що характеризуються збереженням гендерних диспропорцій практично в усіх сферах суспільного життя; у протиріччі між процесами демократизації суспільства, що відкривають широкі можливості для самореалізації жінок, для освоєння ними нових соціальних ролей, і реальним загостренням гендерних нерівностей, зниженням соціального статусу жінок в умовах трансформаційних суспільних змін.

Мета дослідження полягає у науковому обґрунтуванні теоретичних засад та соціологічного аналізу соціального самопочуття жінок в Україні і з'ясуванні основних тенденцій закріплення гендерної нерівності щодо жінок в економічній, політичній, соціокультурній сферах життєдіяльності сучасного українського суспільства.

Об'єкт дослідження – жінки України як окрема соціальна група і носії проблем, пов'язаних з гендерною нерівністю у сучасному українському суспільстві, його **предмет** – соціальне самопочуття українських жінок та їхні статусні позиції у суспільстві.

Комплексне дослідження зазначеної проблематики [1–5] дало змогу сформулювати такі попередні **висновки**:

1. Враховуючи психологічні фактори, сучасний стан економіки України, недостатню підтримку з боку держави, можна стверджувати, що жінка у нашій країні практично не має права вибору: працювати чи не працювати. Будучи берегинею домашнього затишку, вона позбавлена можливості працювати для себе, самореалізуватися в роботі. Гендерні нерівності у сфері праці починають все більше проявлятися саме зараз, коли жінка намагається стати рівноправною учасницею ринку праці. Для жінок нове соціально-економічне середовище, налаштованість громадської думки, індивідуальний психологічний стан широкого загалу менш сприятливі, ніж для чоловіків. Згідно із даними соціологічних досліджень, лише одна із 100 жінок відчуває себе нині абсолютно впевненою, 8-

9 із 10 перебувають у постійній тривозі за завтрашній день, а частка тих, хто остаточно зневірився знайти будь-яку роботу, становить у структурі економічно неактивного жіночого населення 6,4% [2].

2. Найбільш вираженою в Україні формою гендерної нерівності у сфері зайнятості є гендерна професійна сегрегація, негативним проявом якої є те, що жінки концентруються у тих секторах, де оплата праці є нижчою. Вони займають близько 80% робочих місць в освіті, охороні здоров'я і соціальній сфері, приблизно стільки місць у готельному та ресторанному бізнесі, більше половини місць в оптовій та роздрібній торгівлі, у сфері фінансових послуг. Чоловіки переважають у промисловості, сільському господарстві, у державному управлінні і бізнесі. Отже, значна частина робочих місць для жінок є у галузях, які не гарантують їм необхідного матеріального забезпечення. Рівень гендерної професійної сегрегації в Україні в останнє десятиріччя становив приблизно 39%. Це означає, що для того, щоби зрівноважити гендерне представництво у кожній професії, 39% жінок або чоловіків повинні змінити свою професію [1; 4]. Для порівняння можна вказати, що рівень професійної сегрегації найбільш високим був у Великобританії – 44%, а найменший – 32% – у Швейцарії [2].

3. Жінки складають також значну частину зайнятих у маргінальній економічній діяльності. Ця діяльність відбувається у своєрідних нішах, які виникли стихійно. Жінки несуть на собі основний тягар соціальних витрат ринкових реформ і змушені розробляти альтернативні економічні стратегії. Деякі маргінальні види економічної діяльності взагалі стали жіночими, бо потребують жіночих рис характеру. Таким чином, можна стверджувати, що на сучасному ринку праці України існує помітний гендерний дисбаланс, який виявляється у нерівному представництві жінок на керівних посадах, у їх концентрації в найменш престижних галузях економіки й сферах діяльності, на рещаті в значно нижчій, ніж у чоловіків, оплата праці в усіх без винятку галузях, навіть таких, що традиційно вважаються “жіночими” і де жінки складають переважну частку працюючих [3].

4. Нерівним є представництво жінок на керівних посадах, у сферах прийняття рішень, на верхніх сходинках соціальної ієрархії, на ключових позиціях розподілу влади і власності і натомість їх концентрація у найменш престижних галузях суспільно-економічної діяльності є визнаним фактом сьогоденної України.

5. Між тим узагальнений соціологічний портрет української жінки свідчить, що вона є ініціативною, розсудливою, відповідальною, здатною приймати рішення і цілком варта брати участь на рівних з чоловіками в усіх суспільних процесах. Це підтверджує і широкий рух громадських жіночих організацій [3].

На основі результатів дослідження пропонується низка практичних **рекомендацій**, спрямованих на підвищення статусу та покращення самопочуття жінки в сучасному українському суспільстві: 1) соціальна політика щодо жінок повинна мати всебічний і самостійний характер, не обмежуючись традиційними уявленнями про сімейно-побутову, материнську функцію жінки; 2) необхідно активізувати розробку і реалізацію програм, спрямованих на ліквідацію гендерної нерівності в економічній, політичній, освітній сферах, що розширить доступ жінок до ресурсів самореалізації, а отже, підвищить їхні життєві шанси та адаптивні можливості; 3) особливе місце повинні займати програми заохочення самозайнятості жінок, механізми кредитування жіночого підприємництва, психологічні тренінги з формування адаптивного потенціалу, залучення жінок до різноманітних громадських об'єднань; 4) особливості соціального статусу та соціальної ролі жінок в суспільстві мають бути враховані в теорії та практиці соціальної роботи, спрямованої на представництво та захист інтересів індивідів, які мають нерівні потенційні можливості, порівняно з іншими; 5) у процесі впровадження засад гендерної рівності потрібно опиратися на агентів соціалізації, першочергово на систему освіти і засоби масової інформації.

1. Соціально-економічне становище України за січень 2011 року. Повідомлення Державного комітету статистики України // ukrstat.gov.

2. Стрельник Е.А. Гендерное неравенство и социальный статус женщины в современном обществе: методология социологического анализа // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Сер.: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. – 2003. – № 577. – С. 155–161.

3. Стрельник Е.А. Социологический подход к изучению положения женщины в современном обществе: методологические основания анализа // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр. – Видавничий центр Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, 2001. – С. 363–367.

4. Електронний ресурс - <http://hr.org.ua/Staty/zakonodatelstvo/>

5. Електронний ресурс <http://web.worldbank.org/>

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

ВЛАСОВ Д.

Copyright © 2013

Актуальність та доцільність дослідження. Конкретні моделі соціальної роботи в різних країнах світу формуються в результаті духовного, культурного, історико-політичного, соціально-економічного розвитку суспільства. Для успішного вивчення світового досвіду соціальної роботи в сучасних умовах глобалізації важливо вивчити соціальну політику як об'єкт соціогуманітарного пізнання і на їх теоретичній основі розглянути генезис